

Remissvar

Vårt diarienummer:
2025-04034

Landsbygds- och infrastrukturdepartementet

Ert diarienummer:
LI2025/01620

Datum:
2025-12-19

Vinnovas remissvar avseende EU-kommissionens förslag till europaparlamentets och rådets förordningar för perioden 2028-2034

Remissvaret inleds med en helhetsbild av hur innovation stöds i långtidsbudgeten samt lämnar övergripande synpunkter på "En ny övergripande ramförordning för en ny gemensam fond (COM (2025)565".

Stöd till innovation i långtidsbudgeten

Vinnova tar ett helhetsperspektiv på innovationsfrågor i långtidsbudgeten. Vinnova instämmer i kommissionens analys att antalet frågor som är avgörande att adressera på EU-nivå är fler än någonsin tidigare, särskilt vad gäller resiliens, klimatomställning, försvar och europeisk konkurrenskraft. Utöver långtidsbudgeten pågår flertalet viktiga reformer som rör innovation och konkurrenskraft, bland annat förslaget om den 28:e regimen. I både kommissionens förslag till långtidsbudget och övriga reformer aktualiseras en central fråga om balansen mellan medlemsstaternas inflytande och EU:s gemensamma ambitioner, samt Sveriges möjligheter att bedriva en självständig nationell politik.

Vinnova ser positivt på att långtidsbudgeten som helhet har ett tydligt fokus på innovation, konkurrenskraft och resiliens. Detta fokus, som introducerades redan genom konkurrenskraftskompassen, anger en viktig strategisk riktning för Europas fortsatta utveckling. Den ökade budgeten för Horisont är viktig för att minska innovationsgapet. Här välkomnar Vinnova i synnerhet det ökade anslaget till European Innovation Council, EIC, med en DARPA-liknande ambitionsriktning, och satsningarna för att kunskapsintensiva företag ska få bättre förutsättningar att skala upp sin verksamhet i Europa.

Vinnova anser att platsbaserad och konkurrensbaserad innovationspolitik kompletterar och stärker varandra. Med platsbaserad innovationspolitik avses en geografiskt förankrad ansats där utvecklingen av innovationsekosystemet utgår från de specifika behov och förutsättningar som finns på en given plats eller i en viss region och den genomförs genom sammanhållningspolitiken. Beroende på platsens behov kan detta exempelvis innebära satsningar på utveckling av spetskompetens, akademiska entreprenörskap eller stärkta kopplingar till andra regioners innovationsekosystem. Den konkurrensbaserade forsknings- och innovationspolitiken är avgörande för att bygga excellens i Europa och genomförs genom Horisont. I förslaget är Europeiska Konkurrenskraftsfonden, EKF, viktig för genomförandet då den förväntas samspela med Horisont och andra program, som exempelvis de försvarsrelaterade programmen. I och med kommissionens förslag om en minskad budget för sammanhållningspolitiken är det viktigt att bevaka möjligheterna till en platsbaserad innovationspolitik. Nationella regionala partnerskapsplanen, NRPP och EKF kompletterar varandra och är tillsammans viktiga verktyg för att stärka Europas konkurrenskraft.

Vinnova
Sveriges innovationsmyndighet

Besöksadress:
Mäster Samuelstgatan 56,
101 58 Stockholm
Telefon: 08 473 30 00
www.vinnova.se

Fakturaadress:
Vinnova, FE 34, 838 73 Frösön
Levaransadress:
Klara Norra Kyrkogata 14, 101 58 Stockholm
Organisationsnummer: 202100-521

Kommissionens förslag skapar förutsättningar för att instrumenten ska samverka i genomförandet av fonderna. För Sverige är det därför centralt att redan i programmeringen säkerställa att EKF och NRPP kompletterar och bygger på varandra, så att den potentiella hävstången för innovation och förnyelse tas till vara.

Vinnova anser att kommissionens förslag med fokus på resultat och inte kostnader vid utbetalningar i långtididsbudgeten är positivt. Här bör dock regeringen bevaka att den prestationsbaserade modellen främjar innovation och långsiktiga investeringar, utan att överföra oproportionerlig risk till enskilda aktörer. Merparten av all forskning och utveckling misslyckas, det är så utvecklingen drivs framåt. Därför behöver resultat ses i en bredare kontext där även misslyckanden anses bidra till lärande och ekosystemets utveckling, samt andra spill-over-effekter.

Vinnovas ställningstaganden avseende En ny övergripande ramförordning för en ny gemensam fond (COM (2025)565

Sammanfattning

- Vinnova är positiva till en sammanslagning av fonderna men ser en risk att innovationsfrågor nedprioriteras.
- Vinnova föreslår ett tematiskt kapitel för regional tillväxt och innovation för att skapa optimala möjligheter för de regionala innovationsekosystemen att utvecklas.
- Det är angeläget att säkerställa kopplingarna mellan Nationella regionala partnerskapsplaner och Europeiska konkurrenskraftsfonden för finansiering av innovationsinsatser som exempelvis Seal of Competitiveness.

Vinnova är positiva till en sammanslagning av fonderna men ser en risk att innovationsfrågor nedprioriteras.

Reformviljan hos Europeiska kommissionen anger en positiv inriktning för budgeten. En sammanslagning av fonderna bör innebära bra möjligheter till kraftsamling samt en minskad administration och minskade administrationskostnader. Förslaget innebär också en möjlighet till helhetsgrepp på nationell nivå inom ett politikområde, så som innovation, över flera sektorer på ett sätt som inte är möjligt i den gamla strukturen. Vinnova är därför positiva till förslaget om en sammanslagning av fonderna.

Dock vill Vinnova göra regeringen uppmärksam på att mycket av finansieringen är öronmärkt i kommissionens förslag men inget är öronmärkt för innovationssatsningar. Här finns en risk att innovationsperspektivet kan komma att negligeras i den stora fonden som samlar stora, och i vissa fall dominerande, politikområden. Avsaknad av öronmärkning för innovation i kombination med att andelen fria medel är mycket låg kan komma att innebära att andra politikområden prioriteras. Att minska öronmärkningen generellt i NRP-fonden är viktigt för att skapa utrymme för en regional och nationell innovationspolitik.

Vinnova föreslår ett tematiskt kapitel för regional tillväxt och innovation

Vinnova välkomnar regeringens prioritering att sammanhållningspolitiken bör inriktas på konkurrenskraft, innovation samt grön och digital omställning med ett särskilt fokus på att främja konkurrenskraftiga små och medelstora företag samt innovationssystem. För att främja konkurrenskraft och överbrygga innovationsgapet vill Vinnova peka på behovet av angelägna satsningar inom till exempel deep-tech, kritiska teknologier och digital infrastruktur. Även entreprenörskapet är angeläget att lyfta för att bidra till ökad konkurrenskraft. Kommissionens förslag med Nationella regionala partnerskapsplaner möjliggör ett helhetsgrepp för att utveckla de regionala innovationsekosystemen i Sverige. Sverige är ett stort land med få

invånare och vår kapacitet som innovationsnation bygger på vår förmåga att skapa och utveckla samarbeten, bygga på styrkor och koppla samman olika styrkeområden så som tex AI och Kvant där samarbeten möjliggörs som kan skapa nya disruptiva innovationer. Att dela upp en större yta med, relativt andra länder, få innovativa företag i absoluta tal försvårar samarbeten och skapar barriärer. NRPP kan enligt kommissionens förslag utformas med regionala eller tematiska kapitel. En indelning med regionala kapitel skulle skapa just den typen av inläsningsmekanismer som vi ser med dagens 8 regionala program i europeiska regionala utvecklingsfonden. Vinnova föreslår därför ett tematiskt kapitel för regional tillväxt och innovation som möjliggör samarbeten mellan Sveriges samtliga 21 regioner utan att skapa regionala inläsningar eller samarbeten i geografier som är onaturliga ur de regionala innovationsekosystemens perspektiv.¹

Ett tematiskt kapitel för regional tillväxt och innovation bidrar till att även säkerställa en tydlig koppling till Konkurrenskraftfonden för hela Sverige. NRPP har en viktig funktion för att möjliggöra finansiering av EKF-insatser och för att utveckla relevanta insatser för svenska aktörer, såsom science parks, inkubatorer och universitet, i europeiska samarbeten inom ramen för konkurrenskraftsfonden. NRPP bör därför utformas för att även möjliggöra finansiering av Sveriges insatser i konkurrenskraftsfonden. Det är angeläget att finansieringen i NRPP harmoniserar med Horisont och EKF för att kunna finansiera projekt inom "Seal of Competitiveness (artikel 8.2 samt artikel 5.2 EKF). Samtidigt kvarstår utmaningar kopplade till statsstödsregelverket, vilket riskerar att försvåra genomförandet av större demonstrations- och pilotprojekt inom områden som uppfattas som högrisk av privat kapital. I detta sammanhang kan en tydligare koppling till IPCEI utgöra en möjlig lösning för att möjliggöra sådana investeringar.

Behovet av medfinansiering kommer säkerställa regional relevans i insatserna

Ett tematiskt kapitel för regional tillväxt och innovation behöver ha en stark regional förankring där regionala behov och prioriteringar är en vägledning för insatserna. NRPP kommer att vara beroende av regional medfinansiering för att genomföras. Vinnova ser att förhållandet mellan ett nationellt tematiskt kapitel och beroendet av medfinansiering bör vara en möjlighet för att garantera regional relevans och inflytande i de insatser som genomförs.

Andra centrala aspekter i förslaget som bör beaktas

Övriga aspekter i förslaget som bör beaktas:

- EU-finansieringen föreslås kvarstå på 40 % för Sverige. Det har inneburit stora utmaningar i programperioden 2021–2027 generellt och så även i genomförandet av innovationssatsningar och kan därför också antas vara problematiskt även i nästa programperiod.
- Statsstödsregler är en utmaning i implementeringen av fonderna i nuvarande programperiod. Sedan flertalet år finns en myndighetssamverkan mellan Tillväxtverket och Vinnova om tillämpningen av statsstöd. Gruppen samlar jurister och handläggare på de två myndigheterna och kan vara Regeringskansliet behjälpligt om önskemål finns.
- IPCEI är ett potentiellt viktigt instrument för storskaliga innovations- och industrisatsningar och Vinnova välkomnar de förslag som öppnar för att IPCEI-relaterade insatser kan stödjas inom ramen för NRP-fonden.
- Entreprenörskapet är centralt för att skapa nytta och tillväxt av innovation. Entreprenörskapet är också en central dimension i närliggande politikområden så som kompetensförsörjning och arbetsmarknad, liksom i jordbrukspolitiken. Entreprenörskapet bör vara ett framträdande perspektiv i NRPP.

¹ De regionala innovationssystemen är mångfacetterade, dynamiska och uppstår delvis organiskt. De följer varken länsgränser eller nuts 2 gränser i naturlig mening. Till exempel så ser innovationsekosystemet för Life Science annorlunda ut än det för försvarsinnovation. Geografierna och behoven skiljer sig åt. I det ena fallet kan det vara aktuellt för en region att koppla upp sig mot Umeå eller Uppsala och i det andra fallet kan det för samma region vara Linköping som är en viktig nod att stärka samarbeten med.

Sammanfattningsvis är Vinnova positiva till en sammanslagning av fonderna men ser en risk att innovationsfrågor nedprioriteras. Vi ser att ett tematiskt kapitel för regional tillväxt och innovation är nödvändigt för att skapa möjligheter för de regionala innovationsekosystemens utveckling som med dagens system hämmas av inlåsningar i programområden. Vidare är det angeläget att säkerställa att möjligheterna för finansiering mellan Nationella regionala partnerskapsplaner och den Europeiska konkurrenskraftsfonden för finansiering av innovationsinsatser tillvaratas.

I detta ärende har generaldirektör Darja Isaksson beslutat. Handläggare Anna Bergdahl har varit föredragande.

Darja Isaksson